
HVA ER RETORIKK, OG HVA KAN VI LÆRE AV RETORIKKFAGET I 2020?

Miriam S. Follesø - Foredrag for Oslo Vest Rotary - 9. september 2020

HVA SKAL VI GJENNOM?

- Hva retorikkfaget er og handler om
 - Innføring i sentrale retorikkfaglige begreper
 - Aktuelle eksempler fra 2020 der de ulike begrepene kan brukes
 - Spørsmål og samtale
-

TALEKUNST I UTVIDET FORSTAND: RETORIKK I DAG

- Retorikk vil si hensiktsmessig kommunikasjon og betyr «talekunst» eller «kunsten å overbevise». Blitt en del av norskfaget i videregående.
 - Siden antikken har retorikk vært en egen fagdisiplin. I Skandinavia kan en utdanne seg til retoriker i København, Aarhus, Stockholm, Lund, Uppsala, Umeå, Bergen og Oslo.
 - Ifølge det nordiske Retorikmagasinet er retorikk en aktivitet som utøves så snart vi gjennom symboler (taler, skrift, bilder, logoer, etc.) søker å vinne gehør for våre hensikter. «Der det finnes mennesker finnes det retorikk.»
 - Retorikkfaget brukes på tre ulike måter: praktisk (*rhetorica utens*), teoretisk (*rhetorica docens*) og analytisk (*rhetorica studens*).
-

«Velg dine ord»

RETORIKKFAGETS BREDDDE

I et utvidet syn på retorikk som begrep har det oppstått underområder som for eksempel:

- Visuell retorikk
 - Krisekommunikasjon samt unnskyldningens og forswarets retorikk (apologia)
 - Humor og satirens retorikk
 - Applausens retorikk
 - Politisk retorikk
 - Kroppens retorikk
 - Retorikk for eiendomsmeglere
 - Juridisk retorikk
 - Finansretorikk og økonomi-metaforer
 - Krigsretorikk
 - Retorisk medborgerskap – å engasjere seg som medborger i samfunnet
 - Digital retorikk
-

kai·ros

['kīrās] *noun, Greek*

the perfect, delicate, crucial moment; the fleeting rightness of time and place that creates the opportune atmosphere for action, words, or movement.

DEN RETORISKE SITUASJON, «KAIROS»:

Retorikkteori av professor Lloyd F. Bitzer «The Rhetorical Situation» (1968):

- **Påtrengende problem** - «exigence»
 - **Publikum** – «audience» som kan påvirkes, har mulighet til å handle og vilje til å gjennomføre eventuell handling.
F.eks. stemme ved et politisk valg.
 - **Retoriske vilkår** som foreligger, hjelpemidler, ytre påvirkninger – «constraints»
f.eks. fysiske, tekniske, kulturelle og psykiske vilkår. Som kommunikasjonsrådgiver er rollen bl.a. å oppdage og forutse vilkårene og hvordan de påvirker *kairos*.
-

ETHOS

Credibility

PATHOS

Emotion

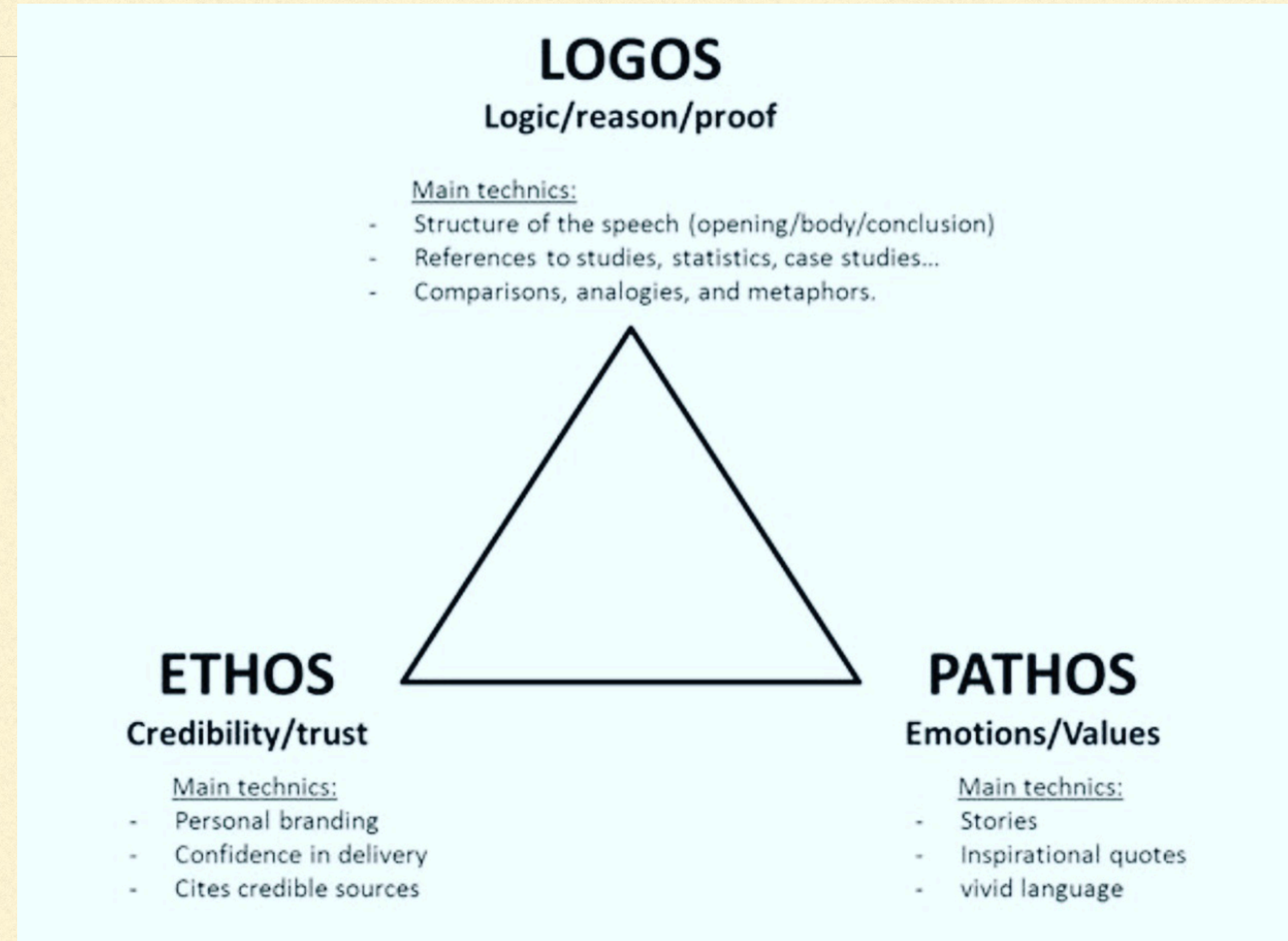
LOGOS

Logic

RETORISKE APPELLFORMER

- «Ethos» – appell til hvordan avsenderens troverdighet oppfattes av mottakerne
- «Pathos» – appell til mottakernes følelser
- «Logos» – appell til mottakernes fornuft

<https://www.youtube.com/watch?v=jsxo2d9Zlw4>

ETHOS – APPELL TIL AVSENDERENS TROVERDIGHET OG AUTORITET

Ethos blir av Aristoteles koblet til tre egenskaper:

- «Areté» (moralsk kvalitet)
- «Phronesis» (sunn fornuft)
- «Eunoia» (velvilje)

Dette innebærer at en taler som gir inntrykk av å ha disse egenskapene, vil gjøre et godt inntrykk på tilhørerne.

RETORIKKENS TRE HOVEDSJANGRE FRA ANTIKKEN:

- «Epideiktisk» (nåtid) – f.eks. festtaler, søknader
 - «Deliberativ» (fremtid) – f.eks. politiske taler
 - «Forensisk» (fortid) – f.eks. juridiske taler
-

«IDEMA» – RETORIKKENS FEM DELER

- «Inventio» – Utvelgelsen av innhold og argumenter
 - «Dispositio» – Oppbygningen av struktur
 - «Elocutio» – Formuleringer, språklig og stilistisk utforming (retoriske virkemidler, f.eks. metaforer, ordspill, sitater)
 - «Memoria» – Innlæringen av budskapet, helst være fri fra manus
 - «Actio» – Selve fremførelsen
-

BEST EGNET REKKEFØLGE FOR FREMFORINGEN AV ET BUDSKAP

Ifølge den romerske retorikeren Quintilian:

- «Exordium» – en innledning, hvis hensikt er å vekke publikums sympati.
 - «Narratio» – en kort gjennomgang, ofte kronologisk, om hvorfor det er behov for talen/budskapet.
 - «Probatio» – bevisførsel der talerens egne argumenter fremsettes.
 - «Refutatio» – imøtegå motpartens reelle eller antatte motargumenter.
 - «Peroratio» – en formanende avslutning, ofte kalt *conclusio* der hovedbudskapet gjentas.
-

RETORIKKENS TRE STILER

Teori fra den romerske retorikeren Cicero:

- «Den lave stil»: Saklig og informativ, argumenterende taler
 - «Mellomstil»: Mer utsmykket, egner seg f.eks. til lovtaler
 - «Den høye stil»: Storslagen, følelseladet, poetisk
-

<https://www.facebook.com/tv2nyhetene/videos/bent-høie-hylles-for-denne-talen-til-ungdommen/567233483913639/>

HVORDAN BRUKE RETORIKKFAGET NÅ?

- Nyttig i jobben som kommunikasjonsrådgiver
 - Utvikling av kommunikasjonsstrategi, budskap/talepunkter, bevisstgjøring
 - Retorisk analyse
 - Kompetanseheving internt
 - Endringskommunikasjon
-

VIL DU LESE MER OM RETORIKKFAGET?

«Retorisk leksikon» – Tormod Eide

«I retorikkens hage» - Øivind Andersen

«Retorikk i vår tid» – Jens Kjeldsen

SPØRSMÅL / SAMTALE
